

DRETS HUMANS: EINA DE DEFENSA DELS POBLES

BUFETE POPULAR BORIS VEGA, CEBÉS, I FRATER

Masaya, Nicaragua

La *Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà* promulgada per la Revolució Francesa el 1789 afirma que "Els homes neixen i romanen lliures i iguals en drets". Una dona, Olympia de Gouches, va incidir davant les autoritats masculines per tal que la Declaració també tingués en compte les dones i les reconegués com a ciutadanes. Essent rebutjada, Olympia va reeditar la Declaració en femení i el 1791 va publicar *Els Drets de la Dona i la Ciutadana*. Va ser guillotina-da el 1793. Els drets humans declarats el 1789 van néixer amb sexe, discriminant les dones només pel fet de ser dones.

Després de la Segona Guerra Mundial, quan la humanitat va contemplar el genocidi que era capaç d'infligir, el conjunt de nacions va proclamar la *Declaració Universal dels DH*, el 1948, reconeixent per primera vegada la igualtat de drets d'homes i dones i el principi universal de no discriminació per raons de raça, color, sexe, idioma, religió, opinió política o de qualsevol altra mena, origen nacional o social, posició econòmica, naixement o qualsevol altra condició.

La gran paradoxa és que són precisament aquestes raons les causes de les majors violacions de drets humans. Perdo els meus drets quan travesso la frontera europea essent immigrant africà; pel meu sexe de dona pateixo cruels violències físiques, psicològiques, sexuals; per ser persona amb discapacitat perdo el meu dret a l'accessibilitat, amb la qual cosa se'm limiten tots els meus altres drets; per no ser heterosexual es limita la meua igualtat d'oportunitats; si sóc indígena, la meua ciutadania és de segona o tercera categoria; si sóc pobre els meus drets es consideren com a favors o concessions dels poderosos, i així un llarg etcètera.

Llavors es proclamen DH específics per a sectors socials més discriminats, com per exemple la Convenció per eliminar totes les formes de discriminació contra la dona (1979); Convenció sobre els drets del nen (1989); Convenció per prevenir, sancionar i eradicar la violència contra la dona (1994); Declaració Universal dels drets sexuals (1997); Convenció sobre drets dels immigrants (2003); Convenció sobre els

drets de les persones amb discapacitat (2006); Convenció sobre els drets dels pobles indígenes (2007).

Però una cosa és la declaració formal d'aquests drets i una altra que canviï la cultura patriarcal, l'economia capitalista classista, l'individualisme i xenofòbia neoliberal, l'homofòbia religiosa i les teologies connexes legitimadores, que en aquesta etapa de globalització allò que han mundialitzat és el sistema "democràtic i de dret" discriminatori i exclouent que s'imposa a la pràctica.

Hi ha una gran llunyania entre les lleis, l'estat i el poble. Aquesta llunyania i el desconeixement que la gent té de les lleis i les institucions, a més de generar-li indefensió, és la matriu on s'enquistia la corrupció i la impunitat, és una de les essències de les violacions dels drets humans. Aquesta llunyania també fomenta mites immobilistes, com per exemple la por als jutjats, com si el sistema judicial fos l'enemic del poble i no pas el seu servidor; baixa autoestima ciutadana davant els funcionaris públics que ens humilien, com si haguéssim de demanar-los favors en comptes d'exigir-los-hi drets; que si no tinc diners no puc reclamar els meus drets, quan els obstacles per a l'accés a la justícia tenen més a veure amb la cultura jurídica i l'autoestima ciutadana que no pas amb els diners. Aquesta llunyania permet que les lleis defensores dels nostres drets quedin en paper mullat. No n'hi ha prou amb proclamar el dret al treball d'una persona usuària d'una cadira de rodes, per exemple, sinó que per tal de fer-lo efectiu s'ha de garantir l'accessibilitat als centres de treball, serveis higiènics adaptats, mobiliari i transport adaptats, etc.

Com transformar aquesta realitat? Es tracta d'aquesta revolució des de sota que hem de protagonitzar les persones, grups, col·lectius, sectors socials, secularment violentats; armats cívicaament d'una militant organització, d'una madura consciència crítica, d'autocrítica permanent, d'ètica i de valors; amb els recursos imprescindibles materials i tecnològics, per assumir accions massives en defensa dels nostres DH, en una dimensió *global*.

Les lluites amb èxit que en els darrers 25 anys ens

han donat com a fruit la restitució de drets donen algunes claus per actuar:

- Massiva alfabetització jurídica per identificar quins són els nostres DH relacionats amb la nostra vida i felicitat quotidiana; apropiar-nos de les lleis específiques que regulen la vida diària; apropiar-nos de la manera de reclamar sobre les violacions; apropiar-nos del que significa la institucionalitat democràtica i l'estat de dret des dels interessos populars.

- Massiu exercici d'incidència política per desenvolupar iniciatives ciutadanes de llei; analitzar pressupostos públics i incidir en la seva elaboració; incorporar l'enfocament de gènere i generacional en els pressupostos públics; implementar polítiques públiques inclusives i no discriminatòries.

- Perdre la por a reclamar per la via legal. Denunciar i reclamar amb autoestima ciutadana, amb perseverança, organitzadament, amb consciència de lluita cívica ineludible, com a cultura popular.

- Prendre massivament la plena consciència que els polítics i els funcionaris públics són els nostres servidors i els paguem amb els nostres impostos i que podem i hem de denunciar el seu servei deficient o la corrupció en el seu cas.

- Organitzar-nos per demanar amb les armes de la llei els nostres drets específics, amb lluites concretes. Entre les de més èxit que han combinat les anteriors preses de consciència i eines posem d'exemple: l'eradicació de la usura entre particulars; limitació de la usura en el microcrèdit; titulació d'assentaments humans espontanis; generació d'una cultura popular d'inscripció en el registre civil com "el primer dret per tenir drets"; generació d'una cultura de reclam de consumidors; promoció d'una cultura de les dones per demandar pensió d'aliments per als seus fills als seus irresponsables pares i de denúncia de la violència de gènere que pateixen; reclam judicial sistemàtic per les violacions dels drets laborals i sindicals a les zones franques i altres sectors d'activitat; eliminació de barreres arquitectòniques i urbanístiques per al dret d'accessibilitat de les persones amb discapacitat i polítiques públiques per a la seva inclusió. I moltes més.

- Lluitar perquè les lleis limitin el lucre del capital i canviar les lleis econòmiques, empenyent en la direcció de l'economia social. Exercir massivament un consum conscient i responsable.

- Aliar-se amb serveis jurídics del i per al poble i exercir un control social bel·ligerant de les defenses públiques i instàncies d'accés a la justícia.

- Sistemàtica i popular anàlisi de la conjuntura econòmica, política, social, patriarcal, religiosa, de diversitat sexual, de migracions, de poblacions indígenes, de les persones amb discapacitat, sobre la tracta de persones; a nivell local, nacional i internacional, des d'una perspectiva de gènere i generacional.

- Desterrar massivament de la ment i de la consciència la idea que a les persones pobres el govern de torn o el funcionari que atén "ens fa favors" o "ens dóna quelcom", per apropiar-nos del que són els nostres drets que es respecten quan accedim a béns i serveis per viure amb dignitat.

Anar forjant així una nova institucionalitat democràtica econòmica i política, veritablement participativa, en la qual les lleis i pressupostos públics, les institucions, les policies i els exèrcits sostinguin un veritable estat de DH que garanteixi, per posar també exemples, la llibertat de les persones i la seva lliure mobilitat per damunt de la llibertat dels capitals i de la seva circulació especulativa; la igual responsabilitat d'homes i dones en les tasques domèstiques i de cura que tota la societat necessita; la vida de les dones sobre la impunitat dels seus agressors; el comerç entre iguals per damunt dels oligopolis multinacionals; el tractament igual per a qui és heterosexual, homosexual, bisexual o qualsevol altra diversitat sexual de la multifacètica creació; la igualtat d'oportunitats sense privilegis dels de sempre; la vida dels ecosistemes sobre els interessos de multinacionals depredadores; en definitiva, un sòlid i alternatiu estat de dret per als DH.

Els DH són una potent eina de lluita social si prenem consciència i lluitem per al seu respecte generalitzat i el seu massiu exercici, sense discriminacions, construint aquesta nova institucionalitat democràtica que és una revolució pendent però ja en camí. A Nicaragua avancem, com en altres pobles, a l'empara de les nostres arrelades consignes:

Només el poble salva el poble. / Dret que no es defensa, dret que es perd. I per defensar-lo, s'ha de conèixer. / No demanem favors, exigim drets.